

je uže bilo toliko Poljakov, da je bilo število uže dopolnjeno; toraj smo slovenski romarji morali čakati drugega, ki je dobre pol ure pozneje odhajal. To nam ni bilo ravno težko, ker nas je bilo pospremlilo več znancev na kolodvor, s katerimi smo se prijazno pomenkovali. Navzočega je bilo pa tudi še precéj veliko število priprostega tržaškega slovenskega občinstva, katero nas je nekako po loretski natezalo z veliko nadležnostjo za spominske svetinice iz Rima. S pričetka imel sem to moledovanje le za šalo, a čast. g. rojak in rojanski kaplan Mih. Jagodec, ki nas je bil spremil tudi na kolodvor, zagotovil me je, da ondotno ljudstvo stavi na spominske svetinice in sploh na vse blagoslovljene reči, ki pridejo iz Rima, nekako nadnaturno moč in celo vedeževanje. Uže zaradi nadležnosti voljo obdaroval sem ene prosilce, s tem pa storil druge še bolj nadležne, in če bi se jim ne bil nekako s silo uprl, oddal bi bil lepo število spominskih malenkost uže v Trstu. Kolodvorski zvonec, ki je dal znamenje za odhod, rešil nas je poslednjič sebičnih prosilcev. Kmalu za tem zavozili smo iz kolodvora.

Večer bil je lep; bledeci mesec je čarobno obseval neizmerno, v milijardih valčkov bliščečo morskó ravnino, ki se nam je razprostirala k levi dol tako daleč, kolikor daleč segalo je naše oko. Pogled na Miramare in spomin na njegovo milo-tužno zgodovino vzbujá v srcih ogledovalcev vsaki čas, vzlásti pa v noči, žalostna čutja, ter jim šepeta tiho, v duši pa glasno odmevajočo resnico: svet obeta cvetke, rodi pa bodeče trnje! — Nekako ljubo nam je bilo, da nam je počas drdrajoči vlak dal dolgo vživati prelepi razgled na morje; na miramarsko okolico, tje proti staro-slavnemu Ogleju itd.

V vozovih ni bilo gnječe, toraj je bila vožnja dovolj prijetna. Na velikem ovinku proti Nabrežini zginil nam je razgled na morje spred oči, s tem pa se kmalu oglasil tudi zaspanec. Vsakdo je gledal, kako bi bolj vstrezal utrujenemu truplu. In tako drdrali smo čez skaloviti Kras in skoz Notranjsko.

Noč postala je bila proti Postojni mrzla, neprijetna, gosta megla zakrivala nam je več krajev, memo katerih smo se vozili, in ponujal se je celó dež. Mislil sem si: kaj bi bilo, ko bi bila prejšnja noč tako neprijetna, ko nas je večina romarjev prisiljena, prebiti jo pod prostim nebom na barki.

Vsi utrujeni dospeli smo proti 5. uri v jutro 9. julija (v soboto) v Ljubljano. Podali smo se v mesto, odložili svojo prtljago, potem pa šli eni v frančiškansko cerkev, kjer se o taisti uri opravlja sv. maša z blagoslovom. Spoznali so nas koj ondi eni za vrnivše rimske romarje, in ko smo zapuščali cerkev, bilo je zdajci okrog nas dovolj radovednih gledalcev in izpraševalcev; — dá, nadaljevalo se je celó tržaško moledovanje zaradi spominskih svetinic iz Rima, in ko bi se bili hoteli prosilcem vdati: Komaj bi bili prinesli še kako stvar na dom.

Ker smo bili od dolzega potovanja zeló utrujeni (kajti 3 pretekle noči smo le kaj malega zaspali), hiteli smo iz Ljubljane in zapustili jo z jutranjim vlakom, ki odhaja od tam ob 7. uri. Več dobrih znancev vozilo se je ravno na Gorenjsko, katerim smo radi pripovedovali glavne dogodbe iz našega romanja. Isto ponavljati morali smo na mnogih krajih v Loki. Prijazni ondotni čč. gg. oo. kapucini povabili so bili č. g. Peterlina in mojo malenkost na popoldanski obed, in kar smo okušali uže v Rojani poleg Trsta pri ondotnem preč. gosp. župniku Talerju, ponavljalo se je zopet tu, namreč resnica besedi iz gosp. A. Praprotnikove pesmi:

„Prijatli domači so mil'ga srca,
Ljubezen, zvestoba le biva doma.“

Popoldan odpeljali smo se: čast. gosp. Peterlin, posestnik Šmid in jaz, ki smo se na vsem potovanji najbolj zvesto skupaj držali, skoz prijazno selško dolino proti domu. Vsak, kdor nas je poznal, nas je prijazno pozdravljá in blagroval zaradi velike sreče tako znamenitega romanja in zaradi srečne vrnitve na ljubi dom. Čast. gosp. Peterlin razdril nam je na Luši (uro nad Loko, kjer pelje pot proti sv. Lenartu) prvi družbo; v Selcih zapustil me je vrli posestnik Šmid; okoli 4. popoldanske ure dospel sem tudi jaz pod krov domače hiše, sicer na vso moč utrujen, vendar pa iz dna srca hvaležen Bogu, da sem se vdeležil onega rimskega romanja, ki bo mnogostransko slovelo dotlej, dokler se bo pisala zgodovina našega naroda, in sploh svetá. To me je tudi nagnilo, da sem se vkljub zeló opešanih oči podvrgel trudu, po besedah starega rimljanskega pregovora: „Litera scripta manet“ (zapisana črka ostane) sestaviti pričujoče „Spomine“. Sedanjim in prihodnjim rodovom naj ostanejo zapisani v „Novicah“, katere sem vedno najrajše podpiral s peresom, odkar sem se jel pečati z javno pisarijo. (Konec prih.)

Politične stvari.

Govor poslanca grofa Hohenwartha

pri razpravi o predlogu Wurmbrandovem v državnem zboru 24. januarija 1884.

Nazori večine jezikovnega odseka, za katere danes besedo poprimem, izraženi so uže v predležečem nam njegovem poročilu tako izvrstno, da se morem prav na kratko izraziti in se omejiti na to, da govorim in razpravljam ono, kar se je od nasprotne strani navedlo za njihovo mnenje od onega časa, ko je bilo poročilo izdelano.

Samo uvodno želel bi opomniti, da sem uže pri prvem branji predloga v resoluciji gospoda grofa Wurmbranda v zbornici očitno izrekel, da ga ne smatram za pripravnega, da bi pripomogel k vspešnemu praktičnemu rezultatu, in da bi ga bil zato najrajši odbil uže pri prvem branji. Vse, kar se je od onega časa zgodilo, vse, kar se je pripetilo od onega časa v visoki zbornici kakor tudi v odseku, oba predležeča poročila večine in manjine odsekove, konečno izjava, katero je oddala vlada v odseku, vse to skupaj zbrano kaže dosti razvidno, da je bilo moje takrat izrečeno mnenje popolnem opravičeno.

Še bolj moram tedaj obžalovati, da je častita manjina, akoravno tudi ona po dokazu njenega poročila prepričana, da je ravno jezikovno vprašanje ono, gledé katerega je zdaj med velikimi strankami zbornice najmanj doseči zedinjenja in katero vse naše razprave stori grenke, vendar z vso silo tiščala v to debato in to ne da bi nasvetovala rešitev, po kateri bi se ta pravda dokončno spravila iz svetá, temveč samo, da bi se sklenila resolucija, po kateri bi za zdaj ostalo vse pri starem, za prihodnost pa, ako bi se ji vstreglo, sedanji stan te zadeve na slabeje prišel („tako je!“ — na desni), ker bi k sedaj oporečenemu vprašanju, kako daleč pravica deželnih jezikov sega, pristopilo še vsaj ravno tako oporekano vprašanje, kako daleč naj sega pravica državnega jezika; in to bi povzročilo nove zmešnjave, katere se še danes pregledati ne dajo. (Prav dobro! na desni.)

Vsa današnja razprava ne more in ne bode tedaj družega vspeha imela — pri vsi zmernosti posameznih gospodov govornikov to izrečem — kakor da zbudi, in

ako mogoče, še pomnoži razburjenost v različnih narodnih skupinah zbornice. (Pritrjevanje na desnici.)

Tedaj, gospoda moja, bom si prizadeval, da vsaj jaz k temu prav gotovo ne bom nič pripomogel, da ta predmet tako rečno in mirno, kakor mogoče, razpravljam. Ne bom se tedaj pečal z nekaterimi nadrobnostimi poročila manjine, katero je v čudovitem nasprotju z današnjimi, zelo mirnimi besedami gospoda poročevalca, vendar pa moram poprej reč, za katero se danes prav za prav gre, zopet prav določiti zato, ker se je, kakor se mi dozdeva, po govoru mojega zelo častitega gosp. predgovornika razpravi prav za prav podtaknil drug predmet, kakor pa je oni, za katerega se gre. (Tako je! na desnici.) Gospod predgovornik se je trudil s svojo znano izvrstno zgovornostjo dokazati potrebo nemščine v Avstriji.

Ako hoče častiti gospod predgovornik poročilo večine odsekov s pozornostjo brati, našel bode, da tudi ona to potrebnost v polni meri pripozna. O tem tedaj ni prepira, pravda, za katero se gre, je čisto druga. Gre se za to, je li sredstvo, katero manjšina priporoča, pravo, da bi se nemščini za prihodnost zagotovila ona potrebna veljava, katera ji pristaja in ravno gledé tega so velike stranke zbornice različnega mnenja. (Pritrjevanje na desnici.)

Na daljne izpeljave gospoda predgovornika se ravno zato, ker, kakor se mi dozdeva, ne spada v okvir današnje razprave, ne bom spuščal, samo par čisto kratkih opazek naj mi bo dovoljenih.

Gospod predgovornik je namreč na zadnje v teku svojega govora omenjal vojaštva in opomnil, da se ima s tem, da se nemščina odloči za državni jezik, skrbeti tudi za vojaštvo (armado), da tudi tam dalje nemščina ostane jezik vojaštva.

Gospoda moja! Jaz bi vendar na kratko omenil, da ta zadeva po mojem prepričanju nikakor ne pristaja postavodajstvu, temveč, da je to reč področja najvišega vojnega upravnništva, oziroma najvišega vojnega gospoda. (Prav dobro! na desnici.) Mislil pa tudi, da je prav dobro, da se o takih rečeh v zbornici ne govori preveč (ugovor na levici, pritrjevanje na desni), ker, če se enkrat zbornice poprimejo tega vprašanja, potem, gospoda moja, znal bi vam nastopiti še drug konkurent, pred katerim imate navadno več ozira, kakor pred Slovani. (Tako je! na desnici.) Gospod govornik pa se je tudi sicer še sprehajal v veliki pomoti, ko je v teku svojega govora naglašal, da desnica visoke zbornice trdi, da ni mogoče izreči, kaj pomeni izraz „državni jezik“. On omenja, kako je to mogoče? Ako desnica pripoznava, da dejansko obstaja, tedaj mora tudi mogoča biti definicija dejansko obstoječega. Tu je gospod predgovornik v nedvomljivi pomoti. Desnica ni nikdar izrekla trditve, da definicija pojma „državnega jezika“ ni mogoča, ampak nasprotno ona trdi, da je preveč definicij te besede mogočih in da tedaj s samim sprejemom tega izraza za vlado prav za prav ni nič povedanega.

Preidem tedaj, gospoda moja, potem ko sem vprašanje, o katerem hočem govoriti, in za katero se tukaj gre, po svojem prepričanju določil, k stvari sami:

Ako se hoče v postavodajstvo jemati pojmi, tedaj je v prvi vrsti in neodpušljivo potrebno, da vidi vsak sam o takem pojmu popolno jasno in pa, da se tudi vsakemu jasno in razumljivo razloži in ni nevarnejšega in zavržljivejšega, kakor nejasne in omahljive pojme sprejemati v postavbe, ker se s tem najrazličnejšemu in po vsem nasprotnemu razlaganju izvrševalnih oblastnij odpirajo vrata in se tako na mesto postavnega pravnega reda ravno nasprotno povzročí, namreč največa nevarnost za pravico.

Izrekoma pa, gospoda moja, in v sedanjem trenutku gotovo toliko bolj zapovedljivo nastaja ta potreba pri novo ustanovljenem pojmu: „državni jezik“. Ako se ozremo na skušnje, katere smo delali z izrazom „deželni jeziki“, s pojmom, ki je bil uže od nekdanjega postavodajstvu in prebivalstvu enako razumljiv, ako se vidi, kako ta pojmi, o katerem se prejšnja leta še mislilo ni, da bi se mogel različno tolmačiti, danes po 16letnem obstanku državnih temeljnih zakonov o splošnih državljskih pravicah nenadoma postane oporekan, da se večina od manjšine te zbornice po mnogih tiskanih straneh o njegovem in pa o sorodnega pojma „v deželi navadni jeziki“ pomenu prepirate, ako si človek vse to pred oči stavi in še dalje ozira, kolik vpliv ima ta prepir na javno življenje, tedaj bi ne bilo samo lahko-mišljeno, bilo bi celo neodgovorno, z vpeljavo novega, na nobeno stran omejenega pojma „državni jezik“ zdaj še nov predmet prepira umetno vstvariti. (Pohvala na desnici.)

Večina odsekova morala je tedaj za prvo svojo nalogo spoznati, da v obravnavo izročeni ji predmet za zdaj in pred vsem spraviti popolno jasnost. Ker pa v kljub ponovljenim zahtevam ne predlagatelj in ne njegovi somišljeniki, nočem reči definicije, pa tudi ne polovično zadostilnega navajanja onega, kar bi hoteli, da naj se razume v izrazu „državni jezik“, v odseku niso mogli podati, in potem, ko se je pri njih zahtevalo, naj s sestavo načrta dotične postave dajo pojasnilo in so tudi to odbili, odseku pač ni ostajalo družega, kakor izreči svojo sodbo „ne gre“ in odbiti zahtevano novotarstvo in v ravno tem položaji je danes slavna zbornica.

Poročilo manjšine te velike in odločilne praznote nikakor ne izpolni. Nahaja se sicer v njem dolga vrsta državnih zadev, pri katerih ima nemščina popolno in od nobene strani oporekano veljavo, toda zastoj iščeta tam kakoršnega koli omejenja onih novih področij, kateri se nameravajo zahtevati za ta jezik, tako, da se mi v resnici nemogoče zdi, da bi zbornica danes predlog sprejela, čegar nasledki ji nikakor znani niso. — Nikar naj se mi ne ugovarja, gospoda moja: vsaj danes ne sklepamo postavbe, mi se ravno zato obračamo do vlade, da po svojem predlogu ono jasnost v predmet prinese. To bi bilo vendar-le nekaj čudno postopanje, gospoda moja, od vlade zahtevati, da naj željo zbornice ugane, o kateri mora zbornica sama spoznati, da ji še danes posledice njene znane niso. (Odobranje in prav dobro! na desni.)

Ako se hoče, da ima sklep zbornice veljavo in da se ozira na-nj, tedaj slavna zbornica ne sme va-nj devati zastavice, jasno in odločno mora izraziti svojo željo in tako vladi podati vsaj mogočnost, da jo more izpolniti. (Dobro! na desni.)

Jaz tedaj, gospoda moja, mislim, da se mi ni treba še dalje muditi pri tem, državni jezik zadevajočem stavku in preidem k razgovoru o daljnem, prav za prav glavnem vprašanju, akoravno v govoru današnjega mojega predgovornika to vprašanje še omenjeno ni bilo, jeli naj se sploh stavi do slavne vlade zahtevanje predložiti državnemu zboru splošno izvrševalno postavbo k členu XIX. temeljnih pravic.

Pri tem se nočem ozirati na to, ali je primerno, ali državljsko previdno vprašanje ravno v onem trenutku hoteti spravljati k rešitvi, v katerem pripoznано uže samo razgovarjanje o njem vzbuja pri strankah največo razburjenost, ali pa če se ni ravno v takem trenutku bati nevarnosti, da se morejo sprejeti sklepi, kateri se bolj strinjajo s stališčem strankarskim, kakor državnim. (Dobro, dobro! na desni.)

Nasprotno se hočem, gospoda moja, teka misli manj-

šine držati, kakor je izražen v predležečem nam poročilu.

Poročilo manjšine pričenja s trditvijo, da se v členu XIX. državnih temeljnih postav o splošnih pravicah državljanov izrazuje splošno pravilo, kateremu je treba za vresničenje izvršilne postave. — Ta trditev pa je samo deloma resnična; res je sicer, da člen XIX., kakor skoraj vsi členi te postave ustanovljajo temeljno pravilo, toda zá-nj ni treba splošne izvršilne postave, zato, ker nima pred očmi določene pozitivne naprave, temveč samo pravilo, po katerem se ima v prihodnje ravnati enako postavodajna kakor izvršilna oblast. (Prav resnično! na desni.)

Samo v toliko tedaj, v kolikor je vsled onega pravila treba prenehati obstoječe postave, ali pa po splošnih pravilih ustave postavodajni oblasti prihranjeno ustanovljenje novih naprav, samo v toliko je naravno, za vpeljavo onih naprav treba je posebnih postav in to državne ali deželne postave, kakor namreč ustava dotični predmet spada v delokrog enega ali drugega; v vseh drugih slučajih ima izvršilna oblast nalog zato skrbeti, da postavno izrečeno temeljno pravilo tudi povsod zadobi popolno veljavo. (Prav resnično! na desni.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 28. jan. — Akoravno se je pretekli teden politični svet dunajski mnogo imel brigati v prvi vrsti za razprave državnega zbora o predlogu Wurmbandovem, se je pa vendar-le veliko prebivalstvo dunajsko brigalo še zmiraj bolj in v prvi vrsti za tukaj na dnevnem redu stoječa hudodelstva roparska in politične umore.

Roparski umor družine Eisertove našel je pretekli teden po eni strani žalosten sklep, ker umrl je najprej oropani in smrtno ranjeni gospodar Eisert sam in kmalu za njim umrl je tudi še drugi njegov smrtno ranjeni sinko, 12letni Henrik Eisert, sama pri tej priliki tudi ranjena učiteljica je okrevala, nasproti pa je nevarno zbolela nesrečna soproga umrlega Eiserta, tako, da je negotovo, ali ostane pri življenji. Po grozoviti nesreči zgubila je svojega soproga, zgubila je svoja oba sinova in velik del premoženja; ostala ji je samo mala hčerka. — Ljudstvo vdeležilo se je v velikanskem številu pri pogrebu umrlega Eiserta in njegovih sinov in sočutje za nesrečno družino je splošno.

Po drugi strani pa zgodovina tega hudodelstva ni napredovala prav nič, ker onega tretjega hudodelnika, katerega policija uže išče, odkar se je hudodelstvo izvršilo, brez vspeha, pa tudi uže zaprta obdolženca še do zdaj nista obstala ničesar.

Pri morilcu Hugo Schenku in tovariših se med tem ni našlo posebnega pomenljivega novega, ako se ne omenja velikega števila onih oseb, katere oglašajo uže dolgo časa pogrešane ženske, o katerih mislijo, da so zginile vsled roparskega umora po glasovitem Schenku.

Pripetilo se je pa pretekli teden zopet v bližnjem Florisdorfu, kjer je bil pred malo tedni umorjen policijski komisar, da je bil umorjen detektiv, to je, skriven policist, pri belem dnevu po človeku izmed delavskih krogov, ki je bil tako oborožen, kakor bi se hotel boriti z vso svojo okolico, ker seboj je imel razun družega revolverja in nad 60 patron še bombo z dinamita, katera bi bila mogla pokončati vso okolico hudodelnika na daleč okrog.

K sreči so hudodelnika prijeli, ne da bi bil po umoru detektiva z imenom Blöch prizadel večjo nesrečo, kakor da je ranil še enega delavca, vrgel je sicer tudi bombo, katero je nosil seboj, na tla, pa na mehkih tleh podonavskih nižin pri Florisdorfu se ni razpočila.

Na policijo pripeljan in izpraševan še do danes ni povedal svojega imena, ne kaj in od kod je, ampak samo, da je izvršil smrtno sodbo svoje družbe, v katere imenu dela.

Vse kaže, da je ta morilec, ki še s ponosom obstaja svoje hudodelstvo, prej ko ne ravno oni, ki je pred nekaj tedni umoril v Florisdorfu policijskega komisarja.

Prve korake, katerih se je poprijela vlada zoper take grozovitosti delavskih krogov, je vlada uže vpeljala s tem, da je v Florisdorf poslala in v hišah razdelila oddelek vojaštva, in to nekaj pešcev, in pa veči oddelek konjikov, kateri bodo baje imeli nalog, vedno preiskavati tamošnjo okolico in prijeti vsako sumljivo osebo, ako pa bi se ponovil še enak slučaj, da so koj pri rokah in z vso silo hité za hudodelniki, da se ne poskrijejo večidel, kakor se je to zgodilo do zdaj skoraj redno.

Govori se pa, da vlada celó namerava na Dunaji in okolici oklicati izreden stan, kateri bi vladi dal na roko pripomočke, z vso silo postopati zoper bolj in bolj rastoče nasilstvo anarhističnih delavskih krogov.

Koliko resničnega je na teh govoricah, pokazalo se bode v malo dnevih.

Iz Ljubljane.

Dr. Janez Zlatoust Pogačar,

knezoškof ljubljanski, vitez komanderskega križa Leopoldovega in velikega križa Franc Jožefovega reda itd. itd.,

umrl je dne 25. januarija t. l. ob 6. uri zjutraj po dolgi hudi bolezni. — Slovesen pogreb njegov bil je pretekli pondeljek dne 28. t. m. ob 9. zjutraj.

Iz življenja pokojnega škofa posnamemo sledeče črtice: Rojen v Vrbi, brezniške fare dne 22. januarija 1811., obiskaval je z letom 1819. ljudsko šolo v blejskem Gradu, srednje in više šole v Ljubljani, kjer je bil v mašnika posvečen l. 1834. Dne 3. avgusta l. 1837. postal je doktor bogoslovja, bil nekaj časa duhovni pomočnik pri Šentpetru v Ljubljani, dne 18. svečana 1838. l. pa je bil imenovan za profesorja dogmatike, l. 1846. prevzel je vodstvo novoustanovljenega Alojzijevišča in je to obdržal 12 let. Leta 1851. bil je imenovan za kanonika stolne cerkve ljubljanske, leta 1854. za škofovega komisarja na gimnaziji in realki, l. 1859. za predsednika škofijske zakonske sodnije, l. 1860. za kanonika teologa, l. 1864. za stolnega dekana, leta 1867. za vodjo bogoslovskih študij, dne 21. avgusta 1870. imenovan je bil za stolnega prošta.

Po odpovedi lani umrlega knezoškofa Jerneja Vidmarja imenovan je bil Pogačar dne 30. maja l. 1875. za škofa ljubljanskega in od sv. Očeta potrjen dne 10. avgusta l. 1875. Za škofa posvečen in umeščen je bil dne 5. septembra l. 1875. Senzacionalen je bil prvi pastirski list njegov. Prvo cesarjevo odlikovanje dobil je l. 1877., drugo v ravno minulem letu. — Leta 1848. začel je izdajati naenkrat 4 cerkvene liste, izmed katerih se je ohranila samo „Zgod. Danica“. — Pokojni škof bil je narodnjak in pridobil si je tudi osebno velike zasluge na polji našega slovstva, sicer segal je le redko v naše politično življenje.